

Шевирьова І. Г., Ляшенко К. І., Сєдих В. П. Стратегії, зміст і технології особистісно-орієнтованого навчання / Шевирьова І. Г. // Молодь, освіта, наука, культура і національна самосвідомість в умовах європейської інтеграції : Зб. матеріалів XVIII Всеукр. наук.-практ. конф., Київ, 24 квітня 2015 р.; у 2-х томах / Ред-кол.: І. І. Тимошенко (відп. ред.) та ін. – К.: Вид-во Європейського університету, 2015. – Т 2. – С. 63-66.

УДК 378

Шевирьова І. Г., Ляшенко К. І., Сєдих В. П.

СТРАТЕГІЇ, ЗМІСТ І ТЕХНОЛОГІЇ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ

Анотація. У статті подана характеристика технологій особистісно-орієнтованого навчання, визначені критерії ефективності застосування названої технології та встановлена ключова роль особистісного-орієнтованого навчання у становленні особистості.

Ключові слова: особистісно-орієнтоване навчання, освітні технології, фізичне виховання.

Наявні педагогічні технології підтримують два підходи до освіти й розвитку учня. Перший забезпечує формування загальноприйнятого стандарту знань, якостей, умінь і навичок. Другий підхід пов'язаний із пошуком відповідей на такі проблеми технології самоосвіти та розвитку особистості, які принципово не мають єдиного рішення. Саме цей підхід має знайти своє застосування в умовах поступового переходу до стратегії особистісно-орієнтованого фізичного виховання в сучасних університетах у процесі гуманізації вищої освіти.

Метою сучасних освітніх технологій є вдосконалення внутрішнього предметного світу (самосвідомості) суб'єкта як творчого діяча: „формування особистості”, „формування діяльності” та „формування компетентності”. Звідси завдання вишу – створення освітнього простору й особистісно-розвивального середовища для самоорганізації сфери свідомості, мислення й діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що дослідження, спрямовані на вдосконалення вузівського фізичного виховання в руслі реалізованих положень спортивно орієнтованого, особистісно-орієнтованого підходів, проводять, починаючи з 1990-х рр., включаючи модернізацію

підготовки викладачів фізичного виховання.

Особистісно-розвивальні технології у фізичному вихованні повинні спиратися на чотири фундаментальні чинники в системі виховання особистості: ціннісної орієнтації, цілеспрямованості, саморозвитку та самореалізації, ієрархічності. Якщо режим адаптації до умов середовища (масаж, фізичні вправи, фізіотерапія, фармакологія, фізичні засоби відновлення та реабілітації) широко використовують, то режим розвитку (інтелектуального, психоемоційного й тілесно-рухового) під час освіти в галузі фізичної культури недостатньо розроблений.

Значний інноваційний потенціал щодо створення сучасних технологій фізичного виховання студентів мають антропні освітні технології, центровані на розвитку особистості ж соціально-духовної сутності людини. В основі антропних технологій є поєднання двох основних функцій освітнього розвитку людини, а саме: перетворення її індивідуальної свідомості (ідеться про самосвідомість, світогляд, духовно-творчий потенціал) та розширене відтворення фізичної культури в процесі її фізкультурної діяльності.

За такого підходу до соціокультурного освітнього простору, що виконує функції навчального (розвивального) середовища, виклад вишу є координатором світоглядних, науково-пізнавальних та технологічних процес інтерпретатором усіх науково-технічних: спеціальних і педагогічних знань, що забезпечують професійну ідентифікацію студент. Пріоритетне значення має становлення гуманістично-орієнтованої концептуальної свідомості студентів, що включає прошарок духовно-ціннісних феноменів, які втілюються й у самій особистості, й у діяльності професіонала.

Однак на сьогодні офіційна доктрина, а разом з нею й переважна більшість викладачів кафедр фізичного виховання спираються на тілесно орієнтований підхід, основною метою якого є формування фізичних якостей і рухових навичок. Щодо теоретичного забезпечення, то тілесно орієнтований підхід у фізичному вихованні ґрунтується на положення теорії та практики спортивного тренування, який фактично побудований на конверсії та адаптації їхніх основних

положень до простору фізичного виховання учнів.

Проте встановлено, що тілесно орієнтований підхід є ефективним у сфері спорту вищих досягнень, однак у сфері фізичного виховання він має суттєві недоліки, оскільки ігноруються власні інтереси й потреби студента, не забезпечується формування фізичної культури особистості та мотивація спортивно-оздоровчої діяльності. Його необхідно доповнювати іншими підходами та педагогічними технологіями, особливо якщо ставити завдання щодо формування здоров'я.

Г. Ключкіна, узагальнивши результати досліджень, виділяє три підходи до вдосконалення процесу фізичного виховання.

1. Спортивно орієнтований підхід до фізичного виховання, який ґрунтується на уявленнях про те, що спорт має власні цінності. Уведення до навчальної програми завдань освоєння практичних навичок з того чи іншого виду спорту розглядається як ефективний метод організації навчально-виховної роботи в системі освіти.

2. Особистісно-орієнтований підхід полягає в тому, що педагогічні впливи спрямовані на розвиток особистості студента. Розвиваючи його тілесні якості та рухові навички, викладач повинен зважати на розвиток особистісних якостей. Це означає, що сьогодні неправильно поставлені завдання щодо формування особистості студента з окресленими на майбутнє якостями, наперед заданими ознаками, як це відбувається в підході ППФП. Навпаки, особистісно-орієнтований підхід спирається головним чином на розкриття власних здібностей і нахилів особистості молодшої людини.

3. Середовищно-орієнтований підхід ґрунтується на основні педагогічні принципи, згідно з якими оточення людини впливає на неї не менше, часто навіть більше, ніж словесні виховні дії (бесіда, переконання тощо). Відповідно до фізичного виховання середовищно орієнтований підхід означає створення у вищому навчальному закладі таких умов, зокрема й способу життя самих педагогів, котрі спрямовують молодь на освоєння цінностей фізичної культури. Сучасні спортивні споруди, дотримання санітарно-гігієнічних норм є

додатковим стимулом.

Розроблена В. Дворак технологія фізкультурної освіти студентів включає такі етапи: діагностичний, потребнісно-мотиваційний, діяльнісно-практичний, контрольний, рефлексивно-корекційний. Критерій ефективності освоєння теоретичної частини навчальної програми включає оцінку засвоєння основних понять фізичної культури, медико-біологічних та історико-культурних знань, організаційно-методичні та знання техніки безпеки.

Уточнимо, що поняття „педагогічна технологія” і „технологія навчання” є ширшим, ніж методика навчання. Основою методики є сукупність рекомендацій для викладача з організації та проведення педагогічного процесу, технологію ж відрізняють принципів, додаткові моменти. Якщо методика за своїм призначенням пропонує застосування конкретних методів, організаційних форм, засобів навчання, то технологія вже рекомендує процес створення необхідної комплексної системи методів, організаційних форм і засобів навчання з урахуванням цілей управління всім процесом навчання. Звертаємо увагу на особливості стратегії першого типу, оскільки він фіксує принципове спільне для праць, що належать до традиційної стратегії.

Прикладом першої стратегії є дослідження Н. Белкіної, проведене в російському Тихоокеанському державному університеті. Зазначимо, що в результаті використання „традиційної” стратегії, фізкультурно-спортивна діяльність як важливий результат освоєння досягнень культури фізичної так і не стала для більшості нагальною потребою, а здоров'я й фізична підготовленість не ввійшли до провідних цінностей значної частини молоді. Водночас в університеті збільшилася кількість студентів, звільнених від занять або зарахованих до спеціальної медичної групи, наприклад, з 1991 до 2005 рр. їх кількість збільшилася з 7,7 % до 31,2 %.

Автор зазначає: „Для підвищення якості викладання предмета в межах відведеного на I курс часу перерозподілили години між розділами програми. Лекційний курс було скорочено до 6 год., він склав 4,4 % порівняно з 11,7 % державної програми. Методико-практичний і контрольний розділи

експериментальної програми було скорочено на 6 год., що дозволило розширити практичний розділ до 110 год. (до 80,9 % усього навчального навантаження). Щоб не порушувати принципи оздоровчого тренування (систематичність і поступовість), методико-практичні заняття поєднали з навчально-тренувальними та проводили в співвідношенні 15:45 хв. відповідно”.

Особливу роль у складному та багатофакторному процесі формування індивідуальності людини покликана зіграти непрофесійна фізкультурна освіта. Вона створює основу здоров'я для розвитку інших аспектів культури людини, забезпечує внутрішні гарантії продуктивності навчально-пізнавальної діяльності та спілкування в складному соціально-економічному та екологічному становищі, сприяє накопиченню первинного досвіду адаптації майбутнього працівника до умов ринкових відносин. Така адаптація стає об'єктивно необхідною, оскільки умови ринку пов'язані з психічною й фізичною напруженістю, ризиком невдач, жорсткою конкуренцією, відповідальністю, мобільністю й високим професіоналізмом, зі здатністю до конструювання адекватної системи відносин і поведінки в колективі.

Література

1. Боченкова Е. В. Формирование позитивного самоотношения студентов в процессе физического воспитания (на примере экономического вуза): автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. пед. наук : спец. 13.00.04 „Теория и методика физического воспитания спортивной тренировки и оздоровительной физической культуры” / Е. В. Боченкова. – Краснодар, 2000. - 25 с.
2. Дмитриев С. В. Образовательные технологии – от логики взаимодействия к логике сотворчества / С. В. Дмитриев, С. Д. Неверкович // Спортивный психолог. – 2011.– №2 (23).– С. 72-77.
3. Колокатова Л. Ф. Дидактическая система информационной поддержки психофизической подготовки студентов технических вузов : автореф. дис. на соиск. учен. степ. д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 „Теория и методика

физического воспитания, спортивной тренировки, оздоровительной и адаптивной физической культуры”, 13.00.08 „Теория и методика профессионального образования” Л. Ф. Колокатова. – М., 2008.– 50 с.

4. Развивающее и традиционное образование в сфере физической культуры) / С. В. Дмитриев, Ю. П. Балакин, Е. М. Каулина и др. / Физическое воспитание студентов творческих специальностей. – Харьков, 2008. – № 4.– Ч. 1. Проектные образовательные технологии – С. 51-63.